

Estocolm a Àustria?

Va entrar al Kreditbanken i de seguida va mostrar les seves intencions. Després d'una primera topada amb la policia, amb la fugida tallada i sense botí, Jan Erik Olsson va prendre ostatges: quatre persones quedaven així retingudes a l'oficina bancària del barri de Norrmalmstorg, a Estocolm, i passaven, sense haver-ho demanat, a la història.

Les peticions d'Olsson eren concretes: volia que li portessin Clark Olofsson —un amic que tenia a la presó—, tres milions de corones sueques, un cotxe, armilles antibales, dues pistoles i cascs. D'entrada, li van portar l'amic. La resta de demandes van quedar pel camí del ball d'amenaques i negociacions que es va allargar durant els sis dies (del 23 al 28 d'agost del 1973) d'aquell penós atracament.

Si, passats més de trenta anys, continuem avui parlant del banc de Norrmalmstorg no és, però, pels atracadors. Són els ostatges, els que en tenen la responsabilitat. O, exactament, les seves reaccions i declaracions, durant els fets i posteriorment. I és que ja durant la retenció, van expressar uns sentiments que, d'entrada, poden semblar xocants: se sentien segurs, deien, amb els atracadors. En una telefonada a l'aleshores primer ministre suec, Olof Palme, l'ostatge Kristin Ehnmark li va fer saber que estava "molt disgustada" per l'actitud del mandatari. Qui posava en perill les seves vides eren, des d'aquest punt de vista, les forces policiaques amb les diverses maniobres per a l'alliberament.

Les declaracions dels ostatges en "defensa" dels segrestadors, el petó que una de les retingudes li va dedicar a un d'ells, en acabar finalment l'incident, o l'amistat posterior d'Ehnmark amb Olofsson van esdevenir paradigma d'un determinat estat psicològic, durant el qual una persona retinguda en contra de la seva voluntat crea una relació de complicitat amb el seu captor. El psicòleg Nils Bejerot, que col·laborava amb els negociadors policíacs durant el segrest del Kreditbanken, va posar nom al fenomen en

Tan bon punt ha aparegut Natascha Kampusch, vuit anys després d'haver estat segrestada a l'edat de deu anys, s'han disparat les especulacions sobre la seva vida en captiveri. S'ha dit que pateix la síndrome d'Estocolm. Una afirmació precipitada?

una entrevista. D'aquesta manera, des d'aleshores, el nom de la capital sueca ha entrat a tots els tractats de psicologia per mà de la "síndrome d'Estocolm".

Hearst, al 5%. I l'etiqueta ha funcionat. Tant, de fet, que ja forma part del llenguatge no especialitzat, i qui més qui menys té, avui dia, una vaga idea del seu significat. Vaga i confusa i inexacta idea, sovint, val a dir.

Tot i que veure-s'hi afectats és un dels primers temors que expressen víctimes i familiars d'un segrest, davant el garbuix de sentiments que es desenvolupen arran d'aquesta situació anòmla i extrema cal destacar que els estudis que s'han realitzat sobre la qüestió expliciten que el percentatge d'afectats per aquesta síndrome és realment baix. En proporció inversa, potser, a la publicitat que ha rebut el fenomen. Segons l'*Hostage/Barricade System* de l'FBI, per exemple, que és una base de dades que aplega més de 1.200 segrestos als EUA, el 92% de les víctimes "no mostraven cap símptoma de la síndrome d'Estocolm". El percentatge augmenta fins al 95% si s'hi compten també les víctimes que tan sols expressaven sentiments negatius envers les forces policiaques (però no, per tant, cap mena d'afinitat o comprensió envers els seus captors).

Probablement, a més del joc periodístic que pot donar un segrestat amb sentiments d'afinitat envers el seu captor, hi ha algunes històries que poden haver contribuït a la popularització de la

La síndrome d'Estocolm domèstica

No són tan sols les persones que han estat segrestades les que poden patir una síndrome que es presenta quan la víctima s'identifica inconscientment amb el seu agressor. També pot aparèixer, per exemple, en el cas d'infants maltractats, presoners de guerra o prostitutes, segons el psicòleg Nils Bejerot, encunyador del terme.

D'un temps ençà s'ha començat a utilitzar l'expressió "Síndrome d'Estocolm domèstica" (SIES-d), terme presentat al XIV Congrés de la International Society of Research on Agression (realitzat a València, el juliol del 2000). Andrés Montero, de la Facultat de Psicologia de la Universitat Autònoma de Madrid, en els seus estudis sobre determinats "vincles

paradoxals entre víctima i agressor" en l'àmbit de la violència exercida contra les dones, ha trobat un model de treball aplicable des dels paràmetres teòrics definits per a la síndrome d'Estocolm.

Així doncs, la SIES-d queda descrita com "un vincle interpersonal de protecció, construït entre la víctima i el seu agressor, en el marc d'un ambient traumàtic i de restricció estimular, mitjançant la inducció en la víctima d'un model mental". Així doncs, des d'aquesta nova xarxa d'esquemes mentals i creences, "la víctima sotmesa a maltractaments desenvoluparia la SIES-d per protegir la pròpia identitat psicològica". En aquests casos, hi ha punts coincidents amb les situacions

síndrome. Per exemple, la de Patricia Hearst, néta de William Randolph Hearst (1863-1951), magnat de la premsa nord-americana i inspirador del cinematogràfic *Ciudadà Kane* d'Orson Welles.

L'any 1974 –per tant, poc després dels fets d'Estocolm–, Patty Hearst fou segrestada per un grup de guerrilla urbana format per estudiants de San Francisco i anomenat Exèrcit Simbionès d'Alliberament (Simbionese Liberation Army, SLA). Sembla que la família Hearst va accedir a lliurar 6 milions de dòlars en forma de menjar “per als pobres”, però el cas és que ja no van tornar a veure la noia fins a dos mesos després del segrest: una fotografia la mostrava brandant un rifle d'assalt durant l'atacament a una sucursal del banc Hibernia: Patty Hearst es deia aleshores Tània –com la companya del Che Guevara– i formava part de l’“entitat harmònica” –en autodefinició– SLA. L'any 1975 fou detinguda, després, condemnada a deu anys de presó, alliberada el 1979 –Jimmy Carter ja li havia reduït la pena– i, finalment, indultada per Bill Clinton poc abans que se li acabés el mandat, el 2001.

La síndrome. Per bé que a algun portaveu policíac austríac li va faltar temps per afirmar que Natascha Kam-

pusch patia una “pronunciada” síndrome d'Estocolm, el cas és que ni les declaracions públiques de la noia, tant a la carta que va fer arribar als mitjans de comunicació com, posteriorment, a l'entrevista que va concedir a la televisió austríaca, ni el poc temps que ha passat encara des de la seva fugida sembla que permetin una definició tan categòrica.

Tal com resumeix la fundació País Libre, entitat colombiana dedicada a l'eradicació dels segrestaments –no oblidem que en determinades zones del món són una pràctica usual i, fins i tot, “express”– i l'atenció a les persones afectades, per poder diagnosticar aquesta síndrome cal que la persona alliberada d'un segrest compleixi dues condicions: que “hagi assumit inconscientment una notable identificació en les actituds, comportaments o maneres de pensar dels captors, gairebé com si fossin els seus” i que “les manifestacions inicials d'agraïment i estima s'allarguin en el temps, fins i tot quan la persona ja s'hagi integrat a les seves



Dos casos paradigmàtics de segrest: Patricia Hearst (esquerra) i Natascha Kampusch (a la dreta, abans del segrest).

pusch patia una “pronunciada” síndrome d'Estocolm, el cas és que ni les declaracions públiques de la noia, tant a la carta que va fer arribar als mitjans de comunicació com, posteriorment, a l'entrevista que va concedir a la televisió austríaca, ni el poc temps que ha passat encara des de la seva fugida sembla que permetin una definició tan categòrica.

Tal com resumeix la fundació País Libre, entitat colombiana dedicada a l'eradicació dels segrestaments –no oblidem que en determinades zones del món són una pràctica usual i, fins i tot, “express”– i l'atenció a les persones afectades, per poder diagnosticar aquesta síndrome cal que la persona alliberada d'un segrest compleixi dues condicions: que “hagi assumit inconscientment una notable identificació en les actituds, comportaments o maneres de pensar dels captors, gairebé com si fossin els seus” i que “les manifestacions inicials d'agraïment i estima s'allarguin en el temps, fins i tot quan la persona ja s'hagi integrat a les seves



rutines habituals i hagi interioritzat l'acabament del captiveri”.

La síndrome d'Estocolm, en tot cas, és tan sols una de les moltes respostes emocionals que pot donar una persona segrestada per sobreviure –físicament i psicològica– en una situació de vulnerabilitat extrema: “Quan algú és retingut contra la seva voluntat –continua la fundació País Libre– i ha d'estar durant un temps en condicions d'aïllament i només té la companyia dels seus captors, pot desenvolupar, per sobreviure, un corrent afectiu cap a ells.” Aquest corrent es pot establir “o bé com un nexa conscient i voluntari per la víctima per tal d'obtenir cert domini de la situació o alguns beneficis dels seus captors, o bé com un mecanisme inconscient que ajuda la persona a negar i no sentir l'amenaça de la situació i/o l'agressió dels segrestadors”. És en aquest segon cas, quan la reacció és inconscient, que pot entrar en joc la síndrome d'Estocolm.

Núria Cadenes